

TEMA 8A

Fart på!
Faglig læsning og skrivning på erhvervsuddannelserne

AB SALON
UCN
TECHCOLLEGE
CELFF

Ord 25

Monica Krarup Olesen, lektor, Professionshøjskolen UCN
Bettina Buch, docent, ph.d., Professionshøjskolen Absalon

1

Præsentation og formål

- Præsentation af os og projekt *Fart På*
- Makkersnak (2 minutter)

Baggrund

- Litteraturstudie
- Observationer og interviews

Metoder, materialer og erfaringer

- Konkrete eksempler fra Tech College og CELF

Spørgsmål

Fra inspiration til handling

- Refleksion over metoder, materialer og erfaringer

Opsamling og afrunding

- Take-away (mini-tjekliste)

AB SALON
UCN
TECHCOLLEGE
CELFF

Ord 25

2

Kort om projektet

- Baggrund: Mange unge på erhvervsuddannelserne har svage læse/skrive/sprogkompetencer.
- Projektet undersøger læse- og skrivepraksisser på erhvervsuddannelserne og konkret på to danske erhvervsuddannelser.
- Og gennemfører en intervention, hvor undervisningen på de to erhvervsuddannelser understøttes gennem målrettede læse- og skrivetiltag i undervisningen mhp. at skabe bedre læring i værkstedsfagene.
- Samarbejde mellem to professionshøjskoler og to erhvervsuddannelser: UCN, TECHCOLLEGE, CELF og PHA.
- Fag: tømrer, bygningsmaler, kok, bager, frisør.
- Deltagere: fire forskere/konsulenter fra PH og i alt syv lærere og fire vejledere fra EUD.
- Med støtte fra: Børne- og Undervisningsministeriets udlodningsmidler til undervisning 2022 – puljen til systematiske indsatser for styrket undervisning af ordblinde, svage læsere og for bevægelse.

26. september 2025

3

Hvilken udfordring med elevers læsning/skrivning fylder mest i dine kollegers praksis lige nu?

Tal med din sidemakker i ét minut.
Skriv i din folder i ét minut.

TEMA 8A

Fart på!
Faglig læsning og skrivning på erhvervsuddannelserne

AB SALON
UCN
TECHCOLLEGE
CELFF

Ord 25

4

Viden fra et litteraturstudie

I alt 23 studier er inkluderet.

Fokus på læremidler eller tekster i det hele taget: 6 studier

Fokus elevers læse/skriveudvikling: 14 studier

Fokus på lærere og læsevejledere, og hvad de gør eller kan gøre: 7 studier

26. september 2025

5

Læremidler og tekster

Læsning på erhvervsuddannelserne er meget kompleks, teksterne vanskelige og ukendte for de fleste elever

- Fokus på *genrer*, *genrer i brug*, *genretæk* og *genrens retoriske situation*.
- Fokus på *modeltekster* og *eksemplariske tekster* fra faget og arbejdslivet.
- At man *integrerer* læse/skriveundervisningen i fagenes undervisning.
- At man skal være opmærksom på det *multimodale*.

26. september 2025

6

Elever

Eleverne skal socialiseres ind i et nyt læse- og skrivefællesskab, som de ikke kender.

- Fokus på *tekstgenrer*. Man skal eksplicit undervise eleverne i *genrerens formål, funktion, struktur og sproglige forhold*.
- *Stilladsering*. Man skal stilladsere elevernes læsning og skrivning, og deres samarbejde omkring tekster.
- *Modellering* og brug af modeltekster.

26. september 2025

7

Lærere og læsevejledere

- Fokus på *genrer, genretræk, genrebrug og retoriske situationer*, genrer indgår i (kontekst, formål).
- Fokus på *modeltekster*.
- Læse/skriveundervisningen skal *integreres i fagundervisningen* gennem et samarbejde mellem literacyfaglærere og faglærere.

26. september 2025

8

Dokumentstudie

I alt syv værkstedfag

Læse- og skrivekrav, læse- og skrivemåder og genrer

- Læsekrav – finde, forstå, anvende, forklare, sammenfatte og vurdere
- Skrivekrav – relevant, opsummerende og modtagerrettet

Læse- og skrivemåder

- Læsemåder – overblik, skimme, intensiv og multimodalt
- Skrivemåder – multimodalt

Genrer:

- Læsegenrer – forklarende – instruerende – informerende
- Skrivegenrer – forklarende – instruerende – informerende

26. september 2025

9

- Observationer af faglærernes undervisning E23
- Interview med faglærerne E23
- Interview med eleverne F24

Hvad får vi øje på, på tværs af uddannelsesretningerne?

10

Hvad har vi været nysgerrige på?

- **Faglærernes** kompetencer i forhold til at undervise med og i faglig læsning og skrivning.
 - Hvad er svært?
 - Hvad er let?
 - Hvad kunne lærerne have mere brug for?
- **Faglærernes** opmærksomhed på at inddrage fagsprog i undervisningen
- **Elevernes** oplevelse af hvordan de arbejder med tekster i undervisningen.

11

Data peger på, at

Faglærere har ofte fokus på faglig formidling og ikke læse- og skrivestøttende undervisning.

Undervisningen er praksisnær, men savner didaktisk refleksion og systematisk stilladsering.

Metoderne er styrende i form af spørgsmål-svar og giver kun i begrænset omfang plads til elevernes sproglige deltagelse.

12

19

Tømmeruddannelsen: Læseguides

Vigtig video nummer 4
Vigtig video om vindspærre:

Z-værdi er et andet ord for vanddampdiffusionsmodstand. Z-værdien udtrykker et byggematerials evne til at modvirke diffusion af vanddamp.

En diffusionsåben vindspærre har en lav Z-værdi.

Vindspærre:
En vindspærres primære funktion er at beskytte den bopæds mod vind og regn. Vindspærren skal samtidig tillade luft og vanddamp at passere igennem. Isolation er i bund og grund "stillestående luft" som minimerer varmetab. En vindspærre kan normalt ikke modstå længere tid klimatekstninger i form af bl.a. regn, sne, blæst og solens UV-stråler.

Kraftigt regnvejr (slåregør) kan tænge gennem vindspærrematerialet eller udsænger. Derfor skal alle vindspærreforbindelser udføres særligt omhyggeligt.

Herfor skal man udføre facadeforbindelse hurtigst muligt efter montering af vindspærren?

Skriv stikord på jeres tavle.

Forklar med egne ord, hvad diffusionsåben betyder. Skriv stikord på jeres tavle.

Se en oversigt over bl.a. vindspærre og en pladespærre. Find informationer om dem og skriv dem ned her.

Material	Z-værdi
1. Gips	0,05
2. Beton	1,95
3. Mursten	0,11
4. Træ	0,08
5. Sten	1,75
6. Glas	0,005

20

Tømmeruddannelsen: Læseguide

Vigtig video nummer 4
Vigtig video om vindspærre:

Z-værdi er et andet ord for vanddampdiffusionsmodstand. Z-værdien udtrykker et byggematerials evne til at modvirke diffusion af vanddamp.

En diffusionsåben vindspærre har en lav Z-værdi.

Vindspærre:
En vindspærres primære funktion er at beskytte den bopæds mod vind og regn. Vindspærren skal samtidig tillade luft og vanddamp at passere igennem. Isolation er i bund og grund "stillestående luft" som minimerer varmetab. En vindspærre kan normalt ikke modstå længere tid klimatekstninger i form af bl.a. regn, sne, blæst og solens UV-stråler.

Kraftigt regnvejr (slåregør) kan tænge gennem vindspærrematerialet eller udsænger. Derfor skal alle vindspærreforbindelser udføres særligt omhyggeligt.

Herfor skal man udføre facadeforbindelse hurtigst muligt efter montering af vindspærren?

Skriv stikord på jeres tavle.

Forklar med egne ord, hvad diffusionsåben betyder. Skriv stikord på jeres tavle.

Se en oversigt over bl.a. vindspærre og en pladespærre. Find informationer om dem og skriv dem ned her.

Material	Z-værdi
1. Gips	0,05
2. Beton	1,95
3. Mursten	0,11
4. Træ	0,08
5. Sten	1,75
6. Glas	0,005

21

Tømmeruddannelsen: Instruktioner

Vigtig video nummer 4
Vigtig video om vindspærre:

Z-værdi er et andet ord for vanddampdiffusionsmodstand. Z-værdien udtrykker et byggematerials evne til at modvirke diffusion af vanddamp.

En diffusionsåben vindspærre har en lav Z-værdi.

Vindspærre:
En vindspærres primære funktion er at beskytte den bopæds mod vind og regn. Vindspærren skal samtidig tillade luft og vanddamp at passere igennem. Isolation er i bund og grund "stillestående luft" som minimerer varmetab. En vindspærre kan normalt ikke modstå længere tid klimatekstninger i form af bl.a. regn, sne, blæst og solens UV-stråler.

Kraftigt regnvejr (slåregør) kan tænge gennem vindspærrematerialet eller udsænger. Derfor skal alle vindspærreforbindelser udføres særligt omhyggeligt.

Herfor skal man udføre facadeforbindelse hurtigst muligt efter montering af vindspærren?

Skriv stikord på jeres tavle.

Forklar med egne ord, hvad diffusionsåben betyder. Skriv stikord på jeres tavle.

Se en oversigt over bl.a. vindspærre og en pladespærre. Find informationer om dem og skriv dem ned her.

Material	Z-værdi
1. Gips	0,05
2. Beton	1,95
3. Mursten	0,11
4. Træ	0,08
5. Sten	1,75
6. Glas	0,005

22

Tømmeruddannelsen: Opretstående tavler og parvis skrivning

Vigtig video nummer 4
Vigtig video om vindspærre:

Z-værdi er et andet ord for vanddampdiffusionsmodstand. Z-værdien udtrykker et byggematerials evne til at modvirke diffusion af vanddamp.

En diffusionsåben vindspærre har en lav Z-værdi.

Vindspærre:
En vindspærres primære funktion er at beskytte den bopæds mod vind og regn. Vindspærren skal samtidig tillade luft og vanddamp at passere igennem. Isolation er i bund og grund "stillestående luft" som minimerer varmetab. En vindspærre kan normalt ikke modstå længere tid klimatekstninger i form af bl.a. regn, sne, blæst og solens UV-stråler.

Kraftigt regnvejr (slåregør) kan tænge gennem vindspærrematerialet eller udsænger. Derfor skal alle vindspærreforbindelser udføres særligt omhyggeligt.

Herfor skal man udføre facadeforbindelse hurtigst muligt efter montering af vindspærren?

Skriv stikord på jeres tavle.

Forklar med egne ord, hvad diffusionsåben betyder. Skriv stikord på jeres tavle.

Se en oversigt over bl.a. vindspærre og en pladespærre. Find informationer om dem og skriv dem ned her.

Material	Z-værdi
1. Gips	0,05
2. Beton	1,95
3. Mursten	0,11
4. Træ	0,08
5. Sten	1,75
6. Glas	0,005

23

Tømmeruddannelsen: Erfaringer

- Aktive elever
- Bedre forståelse
- Mere variation
- Mere mundtlighed, mere fagsprog
- Godt overblik for læreren
- Mindre frafald
- Flere færdige til tiden

god viden
læringsrigtig
god tekst

for meget
fremlæggelse

Var fint med
White board

hårdt
mentalt

fremmer
forståelse

fint at stå
man fik viden
man lavede
noget

fedt også med
på den måde
de man
debatterer
samt bliver
klog

24

TECH COLLEGE Aalborg

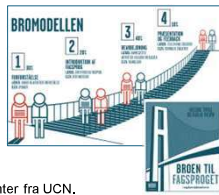
- *Fødevareuddannelserne*
- *Frisøruddannelsen*
- *Bygningsmaler*

Samarbejde mellem to læsevejledere, fire faglærere og to konsulenter fra UCN.

Bromodellen er en didaktisk ramme for sproglig og faglig stilladsering. En ramme, som lærere kan anvende og udfylde med forskellige metoder og materialer. Eksempler:

- Læseguides
- Tænkekort/ kategoriseringsmodeller

The diagram illustrates the Bromodellen (Bridge Model) as a four-step process. It features a bridge graphic with four numbered steps: 1. FØR (Preparation), 2. UNDERVEJ (During), 3. EFTER (After), and 4. REFLEKTION (Reflection). A sign on the right side of the bridge reads 'BROMODellen' and 'BROEN TIL FAGSPROJEKTET'. The diagram also includes a small graphic of a person walking on the bridge.

Den didaktiske ramme tager afsæt i

Eleverne siger, at ... "teksterne er meget faglige og meget komprimerede. De er trættende at læse, for det hele er vigtigt, og der er mange svære ord."

Vi ved, at:

- lærerne ved alt om, hvad der er vigtigst i en faglig tekst inden for hans/hendes fag.
- ingen elever har fagsprog som modersmål – og har brug for støtte til at blive socialiseret ind i et nyt fag.
- det faglige ordforråd er altåtgørende, når man skal forstå, huske og producere faglige tekster.

Den didaktiske ramme på EUD

HVERDAGSERFARINGER	INTRODUKTION AF FAGSPROG	BEARBEJNING	PRÆSENTATION
Aktivitet: Eleverne fortæller om egne erfaringer. Stiltdøring: Jeg stiller spørgsmål, som kobler deres erfaringer med faglige sammenhænge.	Aktivitet: Eleverne introduceres til faglige begreber i praksis. Stiltdøring: Jeg introducerer ord og modeller visuelt og i kontekst.	Aktivitet: Eleverne anvender fagbegreber i praksis. Stiltdøring: Jeg guider eleverne til at bruge fagudtrykk i samtale, indlæg.	Aktivitet: Eleverne præsenterer og forklarer deres valg, arbejdsproces eller produkt ved brug af fagprog. Stiltdøring: Jeg bruger mundtlig feedback, faglige
HVERDAGSERFARINGER	INTRODUKTION AF FAGSPROG	BEARBEJNING	PRÆSENTATION
Eleverne gør	Eleverne gør	Eleverne gør	Eleverne gør
Læreren gør	Læreren gør	Læreren gør	Læreren gør
Materialer:			

LÆRER

FI EV FAG

HVERDAGSESFARINGER		INTRODUKTION AF FAGSPROG		BEARBEJNING		PRESENTATION	
Aktivitet: Eleverne fortæller om egne erfaringer.	Aktivitet: Eleverne introduceres til faglige begreber i praksis.	Aktivitet: Eleverne anvender fagbegreber i praksis.	Aktivitet: Eleverne præsenterer og forklarer deres valg, arbejdsproces eller produkt ved brug af fagprog.				
Stilødsøring: Jeg stiller spørgsmål, som kobler deres erfaringer med faglige sammenhænge.	Stilødsøring: Jeg introducerer ord og modeller visuelt og i kontekst.	Stilødsøring: Jeg guider eleverne til at bruge fagudtryk i samtale, logbog.	Stilødsøring: Jeg bruger mundtlig feedback, faglige				
HVERDAGSESFARINGER		INTRODUKTION AF FAGSPROG		BEARBEJNING		PRÆSENTATION	
Eleverne gør:	Eleverne gør:	Eleverne gør:	Eleverne gør:	Eleverne gør:	Eleverne gør:	Eleverne gør:	Eleverne gør:
Læreren gør:	Læreren gør:	Læreren gør:	Læreren gør:	Læreren gør:	Læreren gør:	Læreren gør:	Læreren gør:
Materialer:	Materialer:	Materialer:	Materialer:	Materialer:	Materialer:	Materialer:	Materialer:

LÆRER

FI V FAG

Et undervisningsforløb på Grundforløb 2 - Ernæring (Tech College)

Smag på fagsproget

– Elevaktiverende læring i grøntsagskøkkenet

The left photograph shows a classroom environment where several students are seated at long tables. Some students are looking at laptops, while others are looking at papers or talking to each other. The room has posters on the walls and a whiteboard. The right photograph shows a kitchen setting where students are wearing aprons and working at long tables. They appear to be preparing food, possibly in a professional kitchen or a food service area. The kitchen has stainless steel surfaces and equipment.

Mandag: Hverdagserfaringer

- Samtale om grøntsager/ egen erfaring

Tirsdag: Introduktion til fagsprog

- Læseguides: Eleverne møder nye begreber og strukturer.
- Kategorisering af grøntsager og tilberedningsformer

Onsdag: Bearbejdning

- Eleverne anvender faglige begreber
- Eleverne udvikler egne opskrifter, samarbejder og anvender den teoretiske viden i køkkenet.

Torsdag: Præsentation

- Eleverne omsætter egne opskrifter til retter i køkkenet og præsenterer a la "Masterchef".

Forudsætninger

Læringsformål:

Når du har læst bogen, skal du være i stand til:

1. Opskrift og ingredienser
2. Sæson
3. Anvendelse
4. Anvendelse
5. Tilbehør

Noter du resultat

Lærings 12

Lær at tilberede nemme retter, hvor du indfører ingredienser i hovedingredienser og underingredienser.

Lærings 13-16

Agg i tabellen med ingredienser og opskrift skrevet undervejs. Vælg 3-4 ingredienser for hver ret.

Grøntsag	Andre ingredienser	Sæson (grøn)	Skæve (sort, rød)	Vegetar (blå)

Er der grønnsager i tabellen, som du ikke kender? Skriv dem ned.

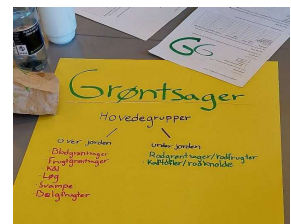
Lærings 16-21

Bestil med alle egne og nye, hvordan man opskrifter, ingredienser og tilbehør ingredienser i ingredienser eller ingredienser (grøn) ingredienser. Forståelse med ingredienser og hvad de betyder.

Kulhydrater
Bløddyr
Alkohol
Drikkevarer
Smagsstoffer

FASE 3

Introduktion til fagsprog – NEDSLAG

Quiz: Hvilken grøntsagskategori tilhører ingrediensen?
Skriv hvilken kategori hver grøntsag tilhører. Du kan vælge mellem følgende kategorier:

- Rodgrøntsag
- Løggrøntsag
- Bladgrøntsag
- Svamp
- Skudgrøntsag
- Frugtgrøntsag

1. Løg
Kategori: _____

2. Bladselleri
Kategori: _____

3. Gulerod
Kategori: _____

4. Champignon
Kategori: _____

5. Hakket tomat
Kategori: _____

6. Tomatpuré
Kategori: _____

7. Spinat
Kategori: _____

FASE 3: Bearbejdning – NEDSLAG

Sandt/Falsk Spørgsmål: Grøntsager – Kvalitet og Anvendelse Laves fysisk.

1. Rodfrugter som gulerødder og rødbeder vokser over jorden.
2. En rodfrugt af god kvalitet skal have en ensartet farve og være uden revner.
3. Bladgrøntsager som spinat og salat skal altid opbevares mørkt og tørt.
4. Kartofler med grønne pletter er sikre at spise, hvis de skrælles grundigt.
5. Kåltyper som spidskål og rødkål er bedst, når de har løse blade og blade hoveder.
6. Løg opbevares bedst i køleskabet for at bevare deres kvalitet.
7. Blomkål er en type kål, der egner sig godt til både rå og tilberedte retter.
8. Asparagus af høj kvalitet skal være faste og knække let, når de bøjes.
9. Fennikel har en let lakridsmag og bruges ofte som garniture eller i salater.
10. Kartofler bør aldrig opbevares sammen med løg, da de påvirker hinandens holdbarhed.

31

Smag på fagsproget
Hvad oplevede eleverne?
Hvad så lærerne?

LÆRER
ELEV → **FAG**

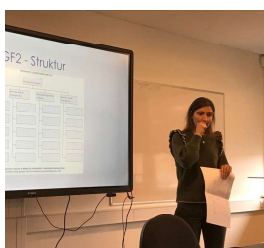
- Motiverede, engagerede og aktive elever.
- Læring bliver en fælles opgave, som elever og lærer samarbejder om.
- Sproget er i fokus; teori og praksis bindes sammen af fagsproget.
- Engagement er hårdt – OBS på mentalt overload.
- Eleverne og lærerne har fået en dybere forståelse for fagets processer og procedurer.

32

Frisøruddannelsen TECHCOLLEGE

3F2 - Struktur

TECHCOLLEGE CELF

33

Læseguide

Nødvendig for nogen til gavn for alle!

Efter læsning – interview din makker om, hvad hun/han forstår ved strukturbehandling

Før Itæser: Hvad er pH-skalaen? Drøft med din gruppe. Noter stikord ned

Præsentation
Bearbejdning
Introduktion til fagsprog
Hverdagserfaring

Emne	Indhold
Strukturbehandling - permanentbehandling	Grundlag af strukturbehandling grundforløb side 205-206
Læringsformål	At du har læst denne tekst, kan du samarbejde med din gruppe om: • Bestemte processer for strukturbehandling • Demonstration af strukturbehandling
Fagbegreber	Reaktioner, keratinisation, porositet, vedhæftning, strukturbegreber
Emne i introduktionen (1-10)	1. Læs teksten 2. Gennemgå og diskuter de vigtigste punkter i teksten af fagbegreber, permanentbehandling Reaktioner kan du spørge om – Noter stikord på håndflader!
Præsentation af strukturbehandling	1. For du læser: Hvad er pH-skalaen? Drøft med din gruppe 2. Læs teksten om keratinisation og pH-skalaen for at vide mere om pH-skalaen
Fagbegreber	Reaktioner, keratinisation, porositet, vedhæftning, strukturbegreber, pH-skalaen

34

Fagbegreberne sætter sig

TECHCOLLEGE CELF

AKTIV LYTNING OG FEEDBACK PÅ PRÆSENTATION AF GRUPPEARBEJDE - STRUKTURBEHANDLING

Noter ...

Hvilke fagbegreber hører du? Hvorfor du forstår?

Hvad tager du med dig fra gruppens præsentation? Havn ikke, to ting

Gruppens samlede kommentarer til gruppens præsentationer:

Thioglykolsyre, ammoniak, syre, duftmiddel, gavnestoffer, brintoverilte

35

Fra inspiration til handling
Refleksion over metoder, materialer og erfaringer

Hvilket af de præsenterede materialer kan du tage direkte med hjem og afprøve sammen med dine kolleger?

Hvad skal der til for, at jeres afprøvninger kan lykkes (tid, samarbejde, justeringer)?

2+8 minutter

36

